

«Voluntariat per la llengua». Un programa que creix

El programa «Voluntariat per la llengua» (VxL), promogut des de la Generalitat de Catalunya i el Consorci per a la Normalització Lingüística, ha experimentat un nou impuls el 2007 que l'ha convertit en un dels programes de voluntariat que actualment mou més participants a Catalunya. Considerat pel Govern un programa que cal prioritzar, apareix al Pla de política lingüística per a la vuitena legislatura com una actuació destacada que, dins de la línia estratègica de foment de l'ús social del català, la Secretaria de Política Lingüística ha de reforçar, revitalitzar i estendre.

Les primeres experiències

El programa va néixer l'any 2003 com un recurs més per facilitar l'aprenentatge i la pràctica oral de la llengua catalana als alumnes dels cursos de català per a adults del Consorci per a la Normalització Lingüística. No era, però, un projecte sorgit del no-res.

Les primeres pràctiques en l'àmbit del voluntariat lingüístic a Catalunya van començar als anys noranta, a les universitats catalanes, amb l'objectiu de facilitar l'acolliment dels estudiants no catalanoparlants que provenien, majoritàriament, dels programes Erasmus o Sèneca, per tal que poguessin seguir les classes en català. En aquest cas, es tractava d'un intercanvi de coneixements lingüístics i culturals entre estudiants catalanoparlants i estudiants que parlaven altres llengües europees, en què, a més, s'ajudava l'estudiant fora a integrar-se en l'entorn i l'estudiant d'aquí tenia la possibilitat d'aprendre o practicar un idioma estranger. Aquest voluntariat, que encara es duu a terme, es va iniciar l'any 1996 a la Universitat Autònoma de Barcelona i es va estendre ràpidament a les altres universitats catalanes.

Cal també parlar, com a precedent directe del programa «Voluntariat per la llengua», de l'experiència que es va dur a terme, durant el primer semestre de l'any 2002, al Centre de Normalització Lingüística de Cornellà de Llobregat. L'activitat, concebuda com un complement dels cursos de català, tenia com a objectiu establir uns espais de conversa fora de l'aula entre l'alumnat dels cursos inicials de català i el dels cursos superiors, per reforçar amb l'ús l'aprenentatge de la llengua del cada vegada més nombrós percentatge d'alumnat provinent de fora de Catalunya. Es transmetia i reforçava també la imatge del català com a llengua d'acollida i s'aconseguia que les persones catalanoparlants s'acostumessin a mantenir el català i a no canviar innecessàriament de llengua davant de persones estrangeres, de manera que es convertia en un instrument clar de foment de l'ús social del català.

Els beneficis d'aquesta experiència pionera, que donava resposta a una necessitat sociolingüística que es manifestava cada vegada amb més força, van fer que s'estengués ràpidament i que vuit centres més la possessin en pràctica: els CNL d'Osona, Tarragona, Maresme-Mataró, Montserrat, Alt Penedès – Garraf, Roses, Sabadell i Badalona – Sant Adrià.

L'èxit i la força creixent d'aquestes experiències, que s'anaven desenvolupant territorialment i que cada vegada tenien un nombre més gran de participants ?un veritable moviment de voluntariat lingüístic?, feien necessaris una canalització, una articulació, un funcionament comuns.

En aquest escenari, el 4 de febrer de 2003 el Govern de la Generalitat va adoptar un conjunt de mesures transversals per impulsar l'ús social del català, bona part de les quals estaven adreçades a facilitar l'aprenentatge de la llengua catalana per part de la població immigrada i a promoure el català com a llengua d'integració. Entre les actuacions impulsades, i amb la intenció d'augmentar-ne encara més la incidència, desplegar-lo unitàriament per tot el territori i convertir-lo en un programa obert a tota la societat, hi trobem el programa «Voluntaris per la llengua».

Així, el 21 de juliol de 2003, en un acte de presentació del programa «Voluntaris per la llengua», es va signar al Palau de la Generalitat un protocol de col·laboració entre els departaments de la Presidència, de Benestar i Família i de Cultura (que en aquells moments eren els departaments que tenien les competències en immigració, programes de voluntariat i política lingüística, respectivament) per tal de treballar conjuntament i destinar els recursos necessaris per posar en marxa i estendre aquest programa. En aquest mateix acte, més de 80 entitats de la societat civil van donar suport al programa i es van comprometre a fomentar aquesta iniciativa entre els seus associats. Entre el juliol del 2003 i el desembre del 2006, 336 entitats i organitzacions es van adherir al programa i van formar part d'aquest nou impuls.

L'objectiu principal de «Voluntaris per la llengua» continua del tot vigent actualment: promoure l'ús de la llengua catalana en les relacions personals tot facilitant un espai de comunicació en què una persona que té coneixements bàsics de català i vol adquirir fluïdesa i incorporar-lo d'una manera natural a les activitats quotidianes, laborals o de relació social, pugui practicar-lo amb una altra persona que el parla habitualment. Amb aquesta finalitat, es posen en contacte els dos voluntaris (la persona parlant habitual de català amb la que vol guanyar seguretat a l'hora de parlar-lo), perquè es trobin en un context real i en un ambient distès i parlin en català, d'una manera absolutament desinteressada, durant un mínim de deu hores (una hora a la setmana durant deu setmanes). No es demana cap titulació a les persones que hi participen (el programa no és ni substitueix en cap cas una classe de català), únicament se'ls requereix que siguin majors d'edat i que tinguin, en cada cas, les competències de llengua exigides.

Aquest programa es va convertir ràpidament en una de les actuacions transversals més reeixides pel que fa a la promoció de la integració lingüística de les persones no catalanoparlants que vivien a Catalunya i, especialment, de les arribades recentment.

Durant aquesta primera època, el programa continuava encara molt lligat a l'ensenyament, amb l'objecte de facilitar espais d'ús on les persones que començaven a aprendre català poguessin practicar els coneixements adquirits a l'aula. En aquest context cal esmentar el reconeixement que al setembre del

2005 va fer públic la Comissió Europea, coincidint amb la celebració del Dia Europeu de les Llengües, en què va considerar «Voluntaris per la llengua» una de les 50 millors experiències pedagògiques de reforç per a l'aprenentatge d'una llengua que es portaven a terme a la Unió Europea

(http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/lingo_en.pdf).

Al mes de novembre del 2005, impulsada des del Departament de la Presidència, es va organitzar una festa de reconeixement i d'agraïment a les persones que voluntàriament havien participat en el programa des dels inicis. L'acte va tenir lloc al Palau Blaugrana de Barcelona i hi van assistir més de 4.000 persones de tot Catalunya. En l'organització, hi van col·laborar la Secretaria de Política Lingüística, el Consorci per a la Normalització Lingüística, la Secretaria per a la Immigració, la Secretaria General de Joventut, la Subdirecció General d'Associacionisme i Voluntariat i el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, i es van programar un seguit d'activitats gratuïtes i participatives adreçades a tots els assistents.

En aquesta primera etapa del programa (2003-2006) es van formar 14.418 parelles lingüístiques arreu de Catalunya.

Taula 1 Parelles per períodes

Període	Parelles
Any 2003	1.522
Any 2004	4.600
Any 2005	3.800
Any 2006	4.496
Total	14.418

La ràpida extensió de «Voluntaris per la llengua» comportava una gestió cada cop més complexa del programa: la participació de cada vegada més persones i organitzacions i la voluntat de dur a terme una atenció personalitzada en la majoria d'actuacions el complicaven i feien que es requerís una atenció i un treball constant per part de l'organització que se'n feia càrrec, tant en el pla individual -la creació i el seguiment de les parelles lingüístiques en concret- com general -generar un sentiment de pertinença a un col·lectiu amb objectius i finalitats comunes i conjuntes i proporcionar un reconeixement efectiu per la tasca duta a terme. És per això que al llarg dels anys 2005 i 2006, més que no pas fer una difusió generalitzada del programa, es van centrar els esforços a preparar les organitzacions que el gestionaven perquè es pogués atendre un nombre més elevat i divers de participants. Es tractava de reforçar un programa que tenia un alt potencial des del punt de vista del foment de l'ús de la llengua catalana i que a més s'havia consolidat com una gran eina de participació social, i preparar-lo per a un nou impuls.

El programa, a més, havia evolucionat i en aquells moments es desenvolupaven diverses modalitats amb la participació de diferents agents. Hi podíem trobar entitats i organismes que aplicaven el programa, dins de la seva associació, de manera espontània i voluntària. La Secretaria de Política Lingüística, a més, va incloure, dins de la convocatòria de subvencions adreçades a promoure els usos interpersonals de la llengua catalana, el suport a les

entitats sense ànim de lucre que implantessin el programa entre les persones associades o que organitzessin activitats complementàries de suport al voluntariat. També es tenia constància de diverses experiències reeixides d'implantació en l'empresa privada, en l'àmbit de la gestió dels recursos humans. Es feia evident, cada cop més, que «Voluntaris per la llengua» podia donar servei a públics diferents dels que fins ara hi havien participat -no vinculats directament a l'àmbit dels cursos i de l'aprenentatge o no provinents de la immigració recent-, que es perfilava una etapa nova per al programa.

En aquest marc, entrem ja en el 2007. Som en un nou moment de revitalització i foment del programa, ara amb el nom de «Voluntariat per la llengua». El Govern de la Generalitat considera prioritari «augmentar l'impacte del programa i estendre'l a tot Catalunya a aquelles persones que tenen uns coneixements bàsics de català i que desitgen practicar-lo, independentment de si assisteixen o no a classes per aprendre'l» (Pla de política lingüística per a la vuitena legislatura).

Aquest nou impuls que es vol donar al programa «Voluntariat per la llengua» es pot concretar en els sis punts següents:

1. La Secretaria de Política Lingüística dirigeix el programa i el gestiona a través del Consorci per a la Normalització Lingüística. Cadascun dels 22 centres de normalització lingüística té una persona assignada al programa, que a partir d'ara anomenarem dinamitzadora, amb dedicació completa, que treballa de manera transversal en el seu territori. Aquest personal té una coordinadora que, des dels Serveis Centrals del Consorci, treballa estretament amb la Secretaria de Política Lingüística.

2. El Consorci gestiona el programa procurant la participació del major nombre possible d'entitats implantades a cada territori i atenent totes aquelles persones interessades a participar-hi, independentment de la seva inscripció o no a cursos de català.

3. La Secretaria de Política Lingüística continua promovent l'atorgament de subvencions a les entitats que implanten el programa entre les persones associades o que organitzen activitats complementàries de suport als voluntaris i les voluntàries.

4. El programa es gestiona a través d'una eina comuna -la nova aplicació informàtica de «Voluntariat per la llengua»-, que està disponible des del 23 d'abril de 2007 a www.vxl.cat. A través d'aquest nou servei web el ciutadà pot formalitzar la inscripció al programa i, segons les preferències que la persona interessada introdueix, la mateixa aplicació proposa les possibles parelles que finalment seleccionarà la persona dinamitzadora. L'aplicació permet fer una gestió descentralitzada de les dades: cada centre de normalització lingüística (dels 22 que estan adscrits al Consorci per a la Normalització Lingüística) hi té accés parcial i pot gestionar les dades del seu territori. A més, l'aplicació també permet fer una molt potent explotació de les dades, de manera que es pot extreure la informació per zona geogràfica, franges d'edat, sexe, procedència dels participants, fluxos de participació, etc., i l'encreuament de les dades fa possible tenir més coneixement sobre el perfil de

Nou impuls

les persones voluntàries.

5. Aquest any s'ha treballat en un pla de comunicació i de màrqueting amb els objectius següents:

- Incrementar el nombre de participants.
- Crear sentiment de pertinença a una comunitat de «Voluntariat per la llengua».
- Transmetre un discurs positiu sobre l'ús de les llengües i la importància de conèixer-ne -especialment la catalana.
- Establir els principis deontològics de la gestió i la participació en el programa.

6. El 2008 la Secretaria de Política Lingüística preveu oferir un portal web de «Voluntariat per la llengua» que serà un espai virtual de trobada per a la comunitat de persones voluntàries que participin en el programa.

A banda, es treballarà molt intensament amb les empreses per tal que difonguin el programa «Voluntariat per la llengua» entre els seus treballadors.

Com treballa l'equip de dinamitzadors de «Voluntariat per la llengua» en els centres de normalització lingüística (CNL)?

Les persones dinamitzadores del programa són les encarregades de formar parelles lingüístiques amb les persones que s'han inscrit al programa a través de la pàgina web, o bé que han anat al CNL a inscriure's. Elles són les que, segons les preferències, afinitats i disponibilitat de les persones inscrites, formen les parelles, les posen en contacte i les inicien en el programa donant-los unes orientacions que són essencials perquè el programa funcioni. Els dinamitzadors i les dinamitzadores fan un seguiment de les parelles per tal que aquestes sentin que pertanyen a un programa i percebin que estan acompanyades en el procés. Al final de les trobades es recullen les seves opinions per veure què cal millorar.

A banda d'això, elles són les que es posen en contacte amb entitats diverses perquè participin en el programa difonent-lo, organitzant activitats específiques per al «Voluntariat per la llengua», aplicant el programa en la seva entitat o simplement deixant que les persones inscrites al programa participin en les activitats que habitualment organitzen per als seus socis. En resum, és bona qualsevol tipus de participació que serveixi per afavorir la cohesió social, que en últim terme és el que es vol aconseguir amb el programa. En aquest moment, més de 420 entitats apliquen el programa, totes hi participen activament i les activitats que proposen són difoses entre les parelles lingüístiques.

Els dinamitzadors i dinamitzadores difonen el programa entre els establiments comercials del seu territori tot buscant que s'hi inscriguin i es comprometin a parlar en català a les parelles lingüístiques que hi vagin. Els CNL faciliten a les parelles la relació d'establiments adherits.

Les persones dinamitzadores del programa treballen de manera coordinada i l'organització els dota de les eines necessàries per poder dur a terme la seva feina en les millors condicions de manera cohesionada i coherent. S'han fet dues jornades de reflexió, s'ha preparat un curs per tal de treballar adequadament amb les entitats i, també, a través d'una eina anomenada «equips de treball» que hi ha a la intranet del CPNL, és possible un intercanvi d'experiències professionals de cadascú.

Aquestes persones també són les que organitzen activitats obertes a tota la població per tal que les parelles es relacionin entre elles i amb altres persones

que no necessàriament assisteixen a cursos de català. La finalitat de les trobades és que se sentin part d'un programa on participa gent diversa. També es vol que les persones arribades recentment se sentin plenament integrades en aquesta societat ?que és nova per a elles? compartint experiències, participant d'una cultura diferent de la seva, assistint a xerrades, visites, compartint el goig de la festa i també de les problemàtiques; en definitiva, participant en un projecte nou.

La figura de la persona coordinadora dels Serveis Centrals del CPNL té com a funció, precisament, fer possible que tot l'equip de dinamitzadors treballi amb la màxima cohesió possible.

Des de principis de gener fins ara s'han organitzat, per tot el territori, més de 300 activitats absolutament diverses: sessions inicials i de formació de totes les noves parelles, presentacions de llibres, excursions, visites culturals per la ciutat, festes de cloenda, programes de ràdio, exposicions, concursos, recitals, sessions de cinema, cuina, teatre, i un llarg etcètera.

Es tracta que les persones que hi participen descobreixin com és el lloc on són, les possibilitats que els ofereix la varietat cultural de què poden formar part i com és d'enriquidora l'experiència de compartir punts de vista des d'orígens culturals diversos. I es tracta, a més, de fer que en aquestes activitats el català esdevingui llengua comuna, de relació, de cohesió social, compartida per tota la ciutadania, de fer veure el català com a llengua útil i de participació activa en la societat, com a llengua habitual de comunicació.

Els exemples que vénen tot seguit mostren les enormes possibilitats de les activitats que es poden organitzar.

Quines activitats s'organitzen per als participants a «Voluntariat per la llengua»?

Lloc:	CNL BADALONA – SANT ADRIÀ
Objectius:	Conèixer un indret de la població on viuen que no coneixen. Conèixer noves persones i establir-hi relacions. Aprendre nou vocabulari i fer una activitat que no els és habitual.
Activitat	«Voluntariat per la llengua» fa formatges.

Un grup de persones voluntàries i aprenentes van trobar-se a l'Escola de Natura per aprendre a fer formatges.

L'experiència va ser molt enriquidora. Es van explicar els components dels formatges, el procés d'elaboració i les seves propietats dietètiques i nutricionals. Finalment, cadascú es va endur un petit mató a casa, que ell mateix havia elaborat.

La sortida va servir per oferir una oportunitat diferent per a la interacció i la conversa a les parelles lingüístiques, en el marc incomparable de la masia badalonina de Can Miravitges.

Lloc:	CCNL DE L'ÀREA DE REUS MIQUEL VENTURA
Objectius:	Perdre la vergonya de parlar català en públic. Difondre el programa a través de compartir experiències reeixides.

Una parella lingüística participa en el programa de Canal Reus TV *Gent de Reus*, un programa en què els protagonistes (voluntaris i aprenents) són persones anònimes que expliquen en cinc minuts les seves vivències. El programa se centra en l'experiència del voluntari o de la voluntària.

D'aquesta participació, en van sortir comentaris de les persones voluntàries i aprenents com ara els següents:

«Participar en el VxL m'ha servit per començar una conversa en català, perquè abans sempre les començava en castellà amb una persona que no era d'aquí».

«M'ha ajudat a agafar coratge i seguretat per parlar català».

«Confio més en mi a l'hora de parlar català, he conegut molta gent, he conegut una cultura que m'ha aportat molt i he fet una bona amiga, la voluntària, que m'ha donat suport en tot moment».

«La satisfacció d'haver participat en una tasca de sensibilització i una experiència personal molt enriquidora».

Lloc:	CNL TERRASSA I RUBÍ
Objectius:	Perdre la vergonya de parlar català en públic. Relacionar-se amb persones que no són del CNL i compartir un espai. Intentar que aquesta activitat sigui continuada i no només puntual.

Es va crear un grup de teatre amb persones aprenents del programa «Voluntariat per la llengua» i hi va col·laborar el grup de teatre del Centre Social Catòlic. Durant quatre mesos, alumnes dels cursos i aprenents es trobaven els dissabtes al matí per preparar esquetxos a partir de frases fetes, acudits i dites populars catalanes.

La representació es va fer al mes de juliol com a acte de cloenda dels cursos de català i de «Voluntariat per la llengua». Al mes d'octubre es va començar a treballar en una altra peça teatral.

Futur

La solidesa del programa fa que, a hores d'ara, es puguin plantejar actuacions a gran escala amb la seguretat que es podran atendre totes les respostes que es puguin generar com a conseqüència d'aquestes accions.

Així, actualment es treballa per augmentar el coneixement de l'existència del programa, per generar predisposició a participar-hi tot destacant els beneficis que comporta fer-ho (difusió de la llengua, solidaritat, enriquiment social i cultural, promoció professional...), per aconseguir un compromís i una continuïtat en la participació, involucrar-hi institucions, entitats i, amb vista al 2008, també les empreses. En definitiva, per convertir «Voluntariat per la llengua» en un programa àmpliament reconegut i consolidat en la societat catalana. En aquest sentit, una acció destacada que es podrà veure en un futur immediat és la campanya publicitària del programa VxL, que inclourà espots a les televisions locals, anuncis a la premsa, cartells, tríptics informatius, cibertires a internet, etc.

De la mateixa manera, l'any vinent es preveu que serà operatiu un portal web del programa «Voluntariat per la llengua» que pretén ser un espai virtual de trobada per a la comunitat de voluntaris que participin en el programa i que

té com a objectiu generar un esperit de pertinença a un col·lectiu amb finalitats comunes, a banda d'esdevenir un punt de referència per a la promoció del programa. El nou web interactiu, que tindrà una part pública i una d'accés restringit només a les persones inscrites a VxL, haurà d'oferir informació absolutament actualitzada sobre el programa i les activitats que es duen a terme; haurà de ser atractiu per tal que les persones que encara no són voluntàries trobin interessant integrar-se a la comunitat, i haurà de fomentar la comunicació i l'intercanvi d'informació entre els membres que l'integren.

Tenint en compte, a banda de les accions publicitàries i de difusió que es puguin dur a terme relacionades amb VxL, que els darrers quadrimestres de l'any sempre són l'època en què es registren més inscripcions al programa, és molt probable que amb vista al final del 2007 s'assoleixi el nombre total de 5.850 parelles formades, és a dir, un increment del 30 % respecte de les constituïdes el 2006 (4.496 parelles), i es confirmi així les previsions que s'havien establert des de l'organització. D'altra banda, l'optimització creixent dels recursos invertits i l'àmplia campanya de comunicació que es pretén desplegar ens permeten fer previsions encara més favorables amb vista al 2008 i plantejar-nos un creixement del 50 % respecte de l'any 2007.

